

KÖNYVISMERTETÉS

In memoriam Diczházi Bertalan (1957–2002) **Egy szalonnai fiú életútja a kormány-főtanácsadói székig** **Szalonna, 2007**

„...MÉLTÓ ALÁZATTAL ÉLJÜK ÁT NEMZETI LÉTÜNKET”

A Bódva völgye több jeles férfiút adott a nemzetnek, a szűkebb pátriának határon innen és túl. A következő nevek fémjelzik a sort: Fábri Zoltán (Stósz, 1897–1970) író, Takács József (Szuhogy, 1911 – Adács, 1982) teológia professzor, Kalász László (Perkupa, 1933 – Szalonna, 1999) költő, Martinkó András (Szuhogy, 1912 – Bp., 1989) irodalomtörténész, hogy csak a legnagyobbakat említsük a sorból. Az ifjabb nemzedékből: Vanyó László (Bódvaszilás, 1942 – Bp., 2003) egyetemi tanár, és a még élők közül is sorolhatnánk néhányat az e vidékről származók közül. Fájdalmasan korán ment el a fiatal nemzedékből a nagy talentummal megáldott, szalonnai születésű vegyészmérnöknek induló Diczházi Bertalan, aki közgazdászként vált közismert és befolyásos személyiséggé.

Az alcímet Czákó Gábor írótól kölcsönöztem. 1974-ben a középiskolás Diczházi Bertalan már levelezik az íróval, akitől számos útravalót kap. Az ifjú ember maga magának intézi sorsát, levelek sokaságát küldi szerkesztőségekbe, írókhoz, költőkhöz, tudósokhoz, gyárigazgatókhoz tanácsokat kérve és kapva jövőendő életéhez. Mindig nagyra tartotta a Szalonnán élő költőtanító mesterét, Kalász Lászlót is, akit otthon járva, soha nem mulasztott el felkeresni. Már egészen fiatalon határozott véleménye volt a világról. Emlekezzünk csak a kötetben is olvasható 17 éves fiú kazincbarcikai diákantológiában megjelent soraira. Pályát módosítva tette a dolgát, egyenes gerinccel és kitartóan szolgálta nemzetét, és azt a szűkebb közeget, amelyből származott.

Apai ágon ősi szalonnai földműves családban, az anyai ágon Perkupáról Dobódélen át Szalonnára kerülő parasztcsaládban vannak a gyökerei. Szorgos, kitartó, nagy teherbírású emberek voltak az ősök. Édesanyjára, Herman Margitra hárult a nagycsalád minden nyúge, felelőssége. „Nagyköténye” mindent eltakart, erős kézben tartotta családját. Az apai ellenállás ellenére is tanulni küldte többre vágyó, tehetséges kisebbik fiát. Bertalan az alacsony sorból való felemelkedés buktatóit belső szorongásai ellenére is jól viselte. Öntudatos, szerény, szeretetre méltó ember volt. Az anya örült fia előrehaladásának. A rendkívül sokat olvasó, rádiót hallgató fiú mindig megtalálta

helyét a világban. Horváth Mihállyal és az alternatív körökkel együtt, a 405-ös Körben végzett munkája alapján Diczházi Bertalanról is joggal mondhatjuk, hogy az 1990-es rendszerváltozás előkészítői közé tartozott. Történelmi olvasmányai és nemzetünk nagyjai inspirálták. Különösen Széchenyi István és Deák Ferenc volt rá nagy hatással.

A ritkán nevető, inkább morcos ember, akinek igazi barátja igen kevés volt – haverja annál több – nem szerette a reflektorfényt. Nem volt politikus alkat, nem volt jó szónok sem, inkább az elemző, belső munkát és az írást szerette. Barátainak is többször kifejtette, hogy ő igazi „szürke eminenciás-ként”, afféle befolyásos háttéremberként érzi jól magát. A kormány-főtanácsosi posztot neki találták ki, ebben a pozícióban éjt nappallá téve dolgozott. Az Orbán-kormányban sajnos nem kapott tudásának megfelelő feladatot. A Fidesz egykori kitalálója és szervezője ezt megaláztatásként élte meg. Ráadásul 2000. április 4-én elhunyt bátyja, Diczházi Gyula. A jó és nemes lelkű testvér gyógyíthatatlan, öröklött betegségben szenvedett. Ezt követően a családban több haláleset történt, ami nagyon megviselte a fiatalkori haláltudattól egyébként is szenvedő Bertalant, aki e betegség tüneteit magán is észlelte. Az egyik jegyzetében megrázóan vall helyzetéről: „Valahol a tudatalattim az önpusztítás mellett döntött.” A csak munkájának élő, saját családi háttérrel nem rendelkező ember – pedig több nagy szerelem volt az életében – utolsó két esztendejét magányosan töltötte. Naponta nyolc-tíz újságot vett, sokat olvasott. Akkori életérzését talán az alábbi – Schopenhauer-től vett – idézet fejezi ki leginkább: „Az életen át kell esni.”

Korábban többször járt haza. A régi otthoni cimborákkal még kocsmázott is, de főként szeretett szülőföldjét járta: a Bódva mentét és a Cserehátot. Rengeteget fotózott. Mindig is szeretett utazni, korábban sokszor járta a nagyvilágot is. A szerető édesanya, aki 2000 és 2002 között eltemeti nagyobbik fiát és három testvérét, semmit nem tud Berti fia betegségéről, szorongásairól. Halála az ő halála is: három hónap múlva követte kedvenc gyermekét.

Diczházi Bertalan élete, sorsa így is példaértékű lehet főként a vidékről induló, nagyvárosba kerülő fiataloknak. Egy falusi fiú önmegvalósításának figyelemre méltó példája. Támogatta a Magyar Protestáns Tanulmányi Alapítvány létrehozását – lásd az Alapítvány célkitűzéseit a kötetben! És édesanyjával támogatta a református egyházközségeket (Budapest, Szalonna) is.

F. Diczházi Istvánné Herman Margit, az édesanya segítői a jó szomszédok voltak: Gyenes Béla és Főként Varga Barna és felesége, Molnár Juliana. A nagy megrázkódtatások alkalmával a házaspár támogatta az édesanyát: segítették az özvegyet, most gondozzák a sírokat. A szalonnai szülői ház „első háza”, illetve „tisza szobája” mindig a pesti fiúnak volt fenntartva. Bátyja halála után még álmodozik, hogy annak házát rendbe téve, azt

ismerősei számára alkotóházként hasznosítja. Most az otthoni házban a legfőbb érték a több mint három és félezer kötetes könyvtár, valamint a folyóiratok. Az állomány nagyon sokszínű. A történelmi és életrajzi regények mellett a rendszerváltozás szinte minden dokumentuma, a 405-ös Kör, a Klubtanács rendezett iratcsomói, a családi és magánlevelek sokasága található meg itt.

Temetésén Stumpf István egykori kancelláriaminiszter így fogalmazott: „Nem lángoló szívű forradalmárként, hanem fontolva haladóként vette ki részét a rendszerváltozásból.” Szalonnán a temetőben méltóságteljes sírkövek emlékeztetik az utókort az F. Diczházi és Herman családok tagjaira, köztük Diczházi Bertalanra.

A kötet a Varga házaspár felkérésére készült. Ők nekem is nagyon sokat segítettek. Külön köszönet Tóth Gy. László politológusnak és Brinzay Gábor grafikusművésznek a segítségért. Élete bizonyára ettől sokszínűbb volt és még sokan sokat tudnának hozzátenni, de reméljük, hogy a kötet nem csak a jobb megértést és a megismerését segíti, de egyúttal méltó emléket is állít az idő előtt eltávozott Diczházi Bertalannak.

A szerkesztő megjegyzése:

Miután feleségem, Koren Zsuzsanna is Szalonnán született, immár harminc éve engem is sok szál köt a településhez. Néprajzi és helytörténeti értékeit kezdettől fogva gyűjtöm. Figyelemmel kísértem Kalász László és Diczházi Bertalan pályafutását is. Örülök, hogy a kötet megszerkesztésének feladata nekem jutott.

Laki-Lukács László
könyvtáros, helytörténeti kutató
Edelény